

CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNDE DEVLET DENETLEME KURULUNUN İDARİ DENETİMDEKİ ROLÜ

The Administrative Control Function Of The State Supervisory Council In The
Presidential Government System

Yrd. Doç. Dr. Akif TÖGEL*

Geliş Tarihi: 15.06.2017 Yayına Kabul Tarihi: 05.07.2017

Öz

Anayasasında demokratik bir hukuk devleti olarak nitelenen Türkiye Cumhuriyetinin önemli kurullarından biri olan Devlet Denetleme Kurulu, işlev olarak bazı kurum ve kuruluşların idare tarafından dış denetimini gerçekleştirmek üzere varlık göstermektedir. Bu çalışmada Devlet Denetleme Kurulunun 1982 Anayasasında kurgulanan mevcut durumu ile Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemindeki konumu değerlendirilmektedir. İnceleme sonucunda parlamenter sistem içerisinde sembolik yetkileri bulunan Kurumun, 2017 Anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin yapısına uygun bir şekilde yetkilerinin arttığı ve görev alanının genişlediği tespitini yapmak mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Devlet Denetleme Kurulunun Çalışma Alanı, Devlet Denetleme Kurulu Kararlarının Hukuki Niteliği, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Denetim.

Abstract

One of the important institutions of the Republic of Turkey, which is defined as a democratic state of law in its constitution, is the State Supervisory Board. As a function of this Board, some institutions and organisations exist to carry out external supervision by the administration. In this study, the status of the State Supervisory Board in the 1982 constitution and the position in the presidential government system are evaluated. As a result of this analysis, it is possible to make a determination that the field of Board's duties and authorities expanded with the amendment of the constitution in 2017 in accordance with the structure of the Presidential government system, which has symbolic powers within the parliamentary system before.

Keywords: Scope of Duties of the State Supervisory Board, Legal Character of the Decisions of the State Supervisory Board, Audition in the Presidential Government System.

* Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi. (akif.togel@asbu.edu.tr)

GİRİŞ

Devlet yönetimindeki güncel bakış açısı değişikliğinin bir uzantısı olarak, kamu çatısı altında yer alan kurum ve kuruluşların çalışma süreçlerinin denetlenmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda siyasi denetim, yargı denetimi, kamuoyu denetimi, idari denetim ve Ombudsman denetimi başlıca denetim yolları arasında yer almaktadır¹. İdarenin gerek hukukilik gerekse yerindelik denetimine tabi tutulması hukuk devletinin vazgeçilmez unsurlarından biridir. Söz konusu denetim idare organları tarafından gerçekleştirilen faaliyet ve hizmetlerin hukuka uygun ve yerinde eylemler olduğunu temin eder. Bu denetim yollarının başlıcaları; “Ombudsman (kamu denetçiliği)”, “kamuoyu denetimi”, “siyasal denetim”, “idari denetim”, “uluslararası denetim” ve “yargı denetimi”dir².

Parlamente hükümet sistemi içerisinde yürütmenin bir kanadı olarak devlet başkanının idari denetim faaliyeti içerisindeki yeri hep tartışmalı olmuştur. Cumhurbaşkanı'nın kişiliğine bağlı olarak değişiklik gösteren bu durum için Türkiye'de 1961 Anayasası döneminde Cumhurbaşkanı'na bağlı bir ombudsmanlık kurumunun ihdas edilmesi önerilmiştir³. Ancak 1982 Anayasası döneminde Cumhurbaşkanı'nın denetim faaliyeti için önemli bir adım atılarak Devlet Denetleme Kurulu kurulmuştur. Kısmen idare içinden kısmen de özel statülü kurumlar tarafından gerçekleştirilen idari denetimin ikinci grubu içinde yer alan idari denetimin özel statülü kurumlarından biri Devlet Denetleme Kurulu'dur⁴. Parlamento sistemin temel mantığına uygun olarak Kurulun inceleme ve denetim faaliyetleri sonucunda hazırladığı raporlar icrai nitelikte değildir.

Avrupa'da ve Dünya'da çeşitli ülkelere esin kaynağı olan ‘Ombudsman’ türü denetim akımının etkisiyle⁵ 1 Nisan 1981 tarih ve 2443 sayılı “Devlet Denetleme Kurulunun Kurulması Hakkında Kanun” ile

¹ Bilal Eryılmaz (1994), “Kamu Bürokrasisinin Denetlenmesinde Yeni Gelişmeler”, *Türk İdare Dergisi*, S.402, s. 69.

² Doğan Kestane (2006), “Çağdaş Bir Denetim Organizasyonu Olarak Ombudsmanlık” *Maliye Dergisi*, S.151, Temmuz-Aralık, s. 130.

³ Cem Eroğul (1978), “Cumhurbaşkanı'nın Denetim İşlevi”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C.3, S.3, No:1-2, s. 57.

⁴ Kestane, s. 130.

⁵ Erdal Kuluçlu (2006), “Yönetimin Denetiminden Denetimin Yönetimine”, *Sayıştay Dergisi*, S.63, Ekim-Aralık, s. 10.

kurulan Devlet Denetleme Kurulu (DDK), ayrıca 16 Ocak 1990 tarih ve 406 sayılı “Devlet Denetleme Kurulu Kurulmasına Dair Kanun ile 3056 Sayılı Kanun ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile değişikliğe uğramıştır. Söz konusu kanunların yanında DDK ayrıca Anayasal bir kurumdur.

1982 Anayasası'nın 2017 değişikliği öncesindeki 108. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına göre: “İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulan Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapar. Silahlı Kuvvetler ve yargı organları, Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır. Devlet Denetleme Kurulunun üyeleri ve üyeleri içinden Başkanı, kanunda belirlenen nitelikteki kişiler arasından, Cumhurbaşkanınca atanır. Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işleri, kanunla düzenlenir.”

Bu çalışmanın birinci bölümünde 2017 Anayasa değişiklikleri öncesinde Devlet Denetleme Kurulunun varlık amacı, kurumsal yapısı, sahip olduğu yetkiler, çalışma usulü, kurul kararlarının hukuki niteliği konuları ile Devlet Denetleme Kurulunun bu hususlar açısından değerlendirmesi yer almaktadır. 2017 değişikliklerinin 2019 yılının Kasım ayında yapılması öngörülen Cumhurbaşkanı ve Milletvekili genel seçimleri sonrasında Cumhurbaşkanının göreve başlaması ile yürürlüğe gireceği düşünüldüğünde bu geçiş döneminde Kurulun mevcut yapısının incelenmesinde fayda bulunmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise 2004 yılından itibaren idari denetim kapsamında çalışma yürüten Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulunun ve 2010 Anayasa değişikliği ile idari denetim sistemi içerisine girerek 2012 yılında kurulan Kamu Denetçiliği Kurumunun çalışma alanına kısaca değinilecektir. Ancak bu bölüm daha çok Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde Devlet Denetleme Kurulunun yapısı ve çalışma

alanı ile diğer idari denetim kurumları arasındaki ilişkiye odaklanacaktır. 2019 yılının Kasım ayından veya bu tarihten önce gündeme gelmesi halinde, Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili genel seçimlerinin yapıldığı tarihten sonra yeni seçilen Cumhurbaşkanının göreve başlaması ile geçerli olacak Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde idari denetimin nasıl şekilleneceğine dair öngörüler de bu bölümde değerlendirilecektir.

1. 2017 ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ ÖNCESİNDE DEVLET DENETLEME KURULU'NUN YAPISI VE ÇALIŞMA ALANI

1.1. Devlet Denetleme Kurulunun Kuruluş Amacı

Devlet Denetleme Kurulunun amacı, 1982 Anayasası'nın yukarıda bahsedilen 108. maddesinde "idarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması" olarak tanımlanırken; 2443 sayılı Devlet Denetleme Kurulunun Kurulması Hakkında Kanun'un 1. maddesinde "yönetimin hukuka uygun, düzenli ve verimli bir şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması" olarak yer almıştır.⁶ Bir başka ifadeyle, Devlet Denetleme Kurulu'nun amacının Anayasa ile kanundaki kapsamı birebir aynı olmuş, kanunda daha fazla detaylandırılmaya gidilmemiştir.

1.2. Devlet Denetleme Kurulunun Kurumsal Yapısı

Devlet Denetleme Kurulu 1982 Anayasası'nın ikinci bölümü olan yürütme bölümünde düzenlenmekle beraber; bu bölümde Cumhurbaşkanlığı'nın altında yer almıştır. Bu doğrultuda, ilgili maddenin ilk fıkrasında Cumhurbaşkanına bağlı olduğu ve üçüncü fıkrasında Başkanı ile üyelerinin Cumhurbaşkanınca atanacağı açıkça belirtilmiştir. DDK'nın yapısına ilişkin hususlar ise 2443 sayılı Devlet Denetleme Kurulunun Kurulması Hakkında Kanun'da düzenlenmiştir.

İlgili Kanun'un "Kurulun Oluşması" başlıklı maddesinde DDK'nın dokuz üyeden oluşacağı ve bu üyelerin yükseköğrenimlerini bitirdikten sonra en az on iki yıl kamu hizmetinde çalışmış tecrübeli kişilerden olacağı belirtilmiştir.⁷ Söz konusu 3. Madde devamla Kurul'un

⁶ Kuluçlu, s. 11.

⁷ Selçuk Soybay (2011), "Devlet Denetleme Kurulu'nun Konumu ve İşlevi", İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, S.6, s. 215.

üçte birinin iki yılda bir yenileneceğini de içermektedir. Başkanlık veya üyelikte bir boşalma olması halinde ise yeni seçilecekler eskilerinin sürelerini tamamlayacaklardır. Dokuz üyenin her iki yılda bir üç üyesi değişerek altı yılda yenilenebilir.

Öte yandan 3. madde Kurul'un idari hizmetlerinin sekreterlikçe yürütüleceğini ve Kurul Sekreterliğine yapılacak idari personel atamasının Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğince yapılacağını da içermektedir.

1.3. Devlet Denetleme Kurulunun Denetim ve Çalışma Alanı

Devlet Denetleme Kurulu idarenin geliştirilmesi doğrultusunda; inceleme, araştırma, denetleme, yapar. Bu denetim, hem hukukilik hem de yerindelik boyutuyla değerlendirilmelidir. Çünkü DDK'nın temel çerçevesini çizen Anayasanın 108. maddesi, idarenin sadece hukuka uygunluğunu değil aynı zamanda idarenin verimli şekilde yürütülmesini ve geliştirilmesini kapsamaktadır.⁸ Bahsi geçen yetkilerin hangi kurum ve kuruluşlar üzerinde uygulanacağını da kapsamını belirtmiştir. Ayrıca aynı hususlar 2443 sayılı Kanun'un 2. maddesinde de tekrar edilmiştir. Buna göre;

- Tüm kamu kuruluş ve kurumları,
- Tüm kamu kuruluş ve kurumları tarafından en az sermayelerinin yarısından çoğuna katılmak suretiyle oluşturulan her türlü kuruluşu,
- Kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarını,
- Her düzeydeki işçi ve işveren meslek teşekküllerini,
- Kamuya yararlı dernekleri ve vakıfları inceleyebilir, araştırabilir ve denetleyebilir.⁹

Her ne kadar kapsam dâhili kurum ve kuruluşlar net bir şekilde belirlenmiş ve silahlı kuvvetler ile yargı organları Devlet Denetleme Kurulu'nun görev alanı dışında bırakılmış olsa da zamanla değişen yönetim anlayışları sonucunda ortaya çıkan idari yapıdaki değişiklikler bazı tartışmalı durumlar ortaya çıkarabilmektedir. Başka bir ifadeyle,

⁸ Kemal Gözler (2016), *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*, Bursa, s. 334.

⁹ Gözler, s. 334.

günümüzde özellikle Bağımsız İdari Otoriteler (BİO'lar) için kullanılan “özerklik” kavramı 1982 Anayasası'nın yasalaşma sürecinde olmadığından 2001 yılında DDK'nın Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nu denetlemesi tartışma konusu olmuştur¹⁰. Maddenin kapsamı gereği ilgili kurumlar DDK'nın görev alanında yer alsa da, “şayet özerklik kavramı bugünkü anlamda 1982 Anayasası'nın yapımı sürecinde de mevcut olsaydı; Anayasa, silahlı kuvvetler ve yargı organları gibi BİO'ları da kapsam dışında bırakırdı” görüşü de kendine yer bulmuştur¹¹.

1.4. Devlet Denetleme Kurulunun Çalışma Usulü

Devlet Denetleme Kurulunun 2017 Anayasa değişiklikleri öncesinde harekete geçmesi, çalışması, karar alması ve karar sonucundaki eylemi Anayasa ve Devlet Denetleme Kurulu kuruluş kanununa göre şekillenmiştir. Devlet Denetleme Kurulu, Anayasanın 108. maddesi ile 2443 sayılı Kanun'un 2. maddesi uyarınca ancak Cumhurbaşkanının isteği üzerine inceleme, araştırma ve denetleme yapabilmektedir. Bir başka ifadeyle, DDK'nın kendiliğinden harekete geçme yetkisi bulunmamaktadır.

Bahsi geçen Kanunun 5. maddesine göre ise inceleme, araştırma ve denetimi faaliyeti bir ya da birden çok üyenin sorumluluğu altında yürütür, gerektiğinde konunun niteliğine göre sözleşmeli ve geçici uzmanlardan yararlanılır ve komisyonlar kurulabilir. Ayrıca, Devlet Denetleme Kurulu, Kurul başkanının çağrısı üzerine veya Kurulun kararlaştırdığı günlerde üye sayısının çoğunluğu ile toplanır ve toplantıya katılanların çoğunluğu ile karar alır. Oyların eşitliği halinde Başkanın oyu yönünde karar alınmış sayılır ve çekimser oy kullanılmaz¹². İlgili kuruluş ve kişilerin; DDK'ya inceleme, araştırma ve denetleme sürecinde her türlü belgeyi sağlayacağı ise aynı kanunun 7. maddesinde belirtilmiştir.

2443 sayılı Kanunun 6. maddesi ise Kurulun çalışmaları sonucunda ortaya çıkacak raporlarla ilgilidir. Buna göre; Kurulda konuşulup karara bağlanan raporlar Cumhurbaşkanına arz edilir. Şayet Cumhurbaşkanı

¹⁰ Seriyse Sezen (2003), *Türk Kamu Yönetiminde Kurullar (Geleneksel Yapılanmadan Kopuş)*, Ankara, s. 180-181.

¹¹ Sezen, s. 181.

¹² Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer, Cemil Kaya (2016), *Türk İdare Hukuku*, Ankara, s. 251; Devlet Denetleme Kurulunun Teşkilat Görev ve Çalışma Düzeni Hakkında Yönetmelik, m:16.

lüzumlu görürse raporlar Başbakanlığa gönderilir. Başbakanlık, Kurul raporlarında incelenmesi, teftişi, tahkiki veya dava açılması istenilen konuları en geç 45 gün içinde yetkili mercilere gönderir. Yetkili merciler söz konusu raporların gereğini yerine getirmekle mükelleftirler. Cumhurbaşkanı gerek görürse raporları doğrudan adli ve idari mercilere intikal ettirebilir¹³.

Devlet Denetleme Kurulu raporlarının gereği idare tarafından yerine getirilmekle birlikte bütünsel anlamda bağlayıcılıklarının bulunmadığını da belirtmek gerekir. Bu kapsamda raporda yer alan ‘yeni bir yasal düzenleme gereği’, ‘çalışma grubu oluşturulması’ gibi öneriler idare açısından bağlayıcı değildir¹⁴.

1.5. Kurul Kararlarının Hukuki Niteliği

2017 Anayasa değişikliği öncesinde her ne kadar Devlet Denetleme Kurulunun amacı “idarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması” olarak belirtilmiş ve “idareye” dahil olmamasına rağmen “işçi ve işveren kuruluşları” ile “kamuya yararlı dernek ve vakıflar” kapsam dahiline alınarak Kurulun yetki alanı amacına oranla genişletilmiş olsa da, sonuçta hazırlanan rapor etkisi açısından kapsamla ters orantılı olacak şekilde güçsüzdür¹⁵.

16 Ocak 1990 tarih ve 406 sayılı “Devlet Denetleme Kurulu Kurulmasına Dair Kanun ile 3056 Sayılı Kanun ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”, Kurulun kararlarının bağlayıcılığını bir miktar artırsa da, Başbakanlık tarafından ilgili raporların söz konusu 45 günlük süre içerisinde ilgili kurum ve kuruluşlara intikal ettirilmesi veya yine Başbakanlık tarafından Cumhurbaşkanlığına raporların ve intikallerin hakkında bilgi verilmemesi sonucunda herhangi bir yaptırım öngörülmemesi, DDK'nın kararlarının icrai nitelikte olmadığı ve bir “ihtar” görevi gördüğünü göstermektedir¹⁶.

¹³ Hasan Tunç, Faruk Bilir, Bülent Yavuz (2015), *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara, s. 242.

¹⁴ Akyılmaz, Sezginer, Kaya, s. 252.

¹⁵ Soybay, s. 222.

¹⁶ Gözler, s. 334.

2. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNDE İDARİ DENETİM VE DEVLET DENETLEME KURULU

İdari denetim, idare tarafından yerine getirilen görevlerin ne şekilde ve hangi ölçüde yerine getirildiğinin araştırılarak tespitlerin raporlanması olarak tanımlanabilir. İdarenin genel işleyişinde ortaya çıkan eksiklikler ve yanlış uygulamalar, söz konusu durumların nedenleri, idari denetim neticesinde anlaşılabilir. Böylece eksiklik ve aksaklıkları gidermek ve düzeltmek için önlem alma imkânı ortaya çıkar. Eğer idari iş ve işlemlerin yerine getirilmesindeki eksikliklerin ve aksaklıkların, görevlilerin hatalarından kaynaklandığı tespit edilirse, uygulanacak yaptırımlarla bu görevlilerin, görevlerini daha iyi yapmaları sağlanabilir¹⁷. Aynı zamanda idare ile bire bir muhatap olan vatandaşın, idarenin eksiklikleri veya yanlış uygulamaları neticesinde uğradığı hak kayıplarının ve zararların tazmin ettirilmesi için idari denetim raporlarındaki tespitlerin oldukça öneme haiz olduğunu belirtmek mümkündür.

2.1. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde İdari Denetim

İdarenin iş ve işlemlerinin denetimi, sürekli idare ile muhatap olan vatandaşın bazı temel hak ve hürriyetlerinin korunması, olası ihlaller karşısında sorumluların tespiti ve sorumlulara çeşitli yaptırımların uygulanması açısından da önemlidir. Bu önem nedeniyle idari denetimin insan haklarını ilgilendiren kısmında hem uluslararası hem de ulusal düzeyde çeşitli kurumlar kurulmuştur. Özellikle Birleşmiş Milletler kapsamında 1946 yılında başlayan süreç bölgesel planda da destek bulmuştur. İdarenin işlemleriyle hakları ihlal edilen bireyler, gerek ulusal ve bölgesel, gerekse de uluslararası düzeyde haklarını aramak için bu kurumlara müracaat etmeye başlamıştır. 1990'lı yıllarda ise ulusal insan hakları kurumları ihdas edilmeye başlamış, bu kurumlar eliyle devlet tarafından insan haklarının geliştirilmesi ve korunması amaçlanmıştır. Ulusal insan hakları kurumları, anayasa ve yasa ile kurulmakta, görevlerini yerine getirirken ve yetkilerini kullanırken bağımsız ve tarafsız hareket etmekte, ulusal veya uluslararası makamlarla işbirliği içerisinde insan hakları boyutunda tavsiye ve önerilerde bulunmaktadır¹⁸. Böylece bu kurumları araştırma ve inceleme faaliyetleri

¹⁷ Bayram Coşkun (2003), "Türk Kamu Yönetiminde İdari Denetim Süreci ve Bu Süreç İçinde Ortaya Çıkan Sorunlar", *Türk İdare Dergisi*, Y.75, S.437, s.85.

¹⁸ Abdurrahman Eren (2012), *Ulusal İnsan Hakları Kurumları*, İstanbul, s.12.

aracılığı ile aynı zamanda bir nevi idari denetim de yapılmış olmaktadır.

Türkiye’de özellikle Avrupa Birliği uyum yasaları kapsamında 2000’li yıllarda başlayan süreç içerisinde insan hakları ve idarenin denetimini amaç edinen çeşitli kurumlar kurulmuştur. Bu minvalde 2004 yılından itibaren idari denetim kapsamında çalışma yürüten Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, 2012 yılında Kamu Denetçiliği Kurumu ve 2016 yılında Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu kurularak faaliyet göstermeye başlamıştır.

Söz konusu kurullardan Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu 2004 yılında 5176 sayılı Kanunla kurulmuştur. Kurulun görevi, etik davranış ilkelerinin ihlal edildiği iddiasıyla kendiliğinden veya yapılacak başvurular üzerine ihtiyaç duyulan inceleme ve araştırmaları yapmaktır. Kurulun inceleme ve araştırma yetkisinin kapsamı genel müdür, eşiti ve üst kamu görevlileridir¹⁹. Cumhurbaşkanı, TBMM üyeleri, askeri, akademik ve adli personel kurulun görev alanı içerisinde yer almamaktadır. Kurulun aynı zamanda etik ilkelerin eğitici konferans, seminer gibi etkinlikler aracılığı ile kamu görevlilerine aktarılması yönünde faaliyetleri de bulunmaktadır. Kamu Görevlileri Etik Kurulu 2004 kamuda “etik denetim” yapma amacıyla kurulmuş bir kuruldur ve Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi içerisinde Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak bu denetimi sürdüreceğini öngörmek mümkündür.

Ulusal insan hakları kurum modelleri içerisinde uygulamada ombudsmanlık kurumu, insan hakları komisyonu, insan hakları danışma komitesi, insan hakları kurumu, ayrımcılık komisyonu gibi oluşumların²⁰ tamamının Paris Prensiplerinin uzantısı olarak ulusal düzeyde bir bütün halinde faaliyet gösterdiği düşünülecek olursa, Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde bireylerin hak arama yollarına başvurma konusunda işini kolaylaştırmak adına sadece kamu denetçiliği kurumu üzerinden bir yönlendirme de yapılabilir.

Kamu Denetçiliği Kurumu ise kamuyu denetleyen bir kurum olmakla birlikte, var oluş sebebi, bireyleri idarenin hukuka aykırı işlem ve eylemlerine karşı korumak ve kötü yönetim uygulamalarına son

¹⁹ İpek Özkal Sayan (2014), “Türkiye’de Ombudsmanlık Kurumunun Uygulanabilirliği ve Alternatif Denetim Yöntemleri”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C.69, No.2, s. 337.

²⁰ Eren, s.34.

vermeştir. Herhangi bir şikayet üzerine veya kendiliğinden harekete geçebilen Kurum, incelediği olayla ilgili olarak araştırma, soruşturma, inceleme ve denetleme yaparak sonuçları kamuoyuna duyurma imkânına sahiptir. Kamu Denetçiliği Kurumu bağımsız ve tarafsız olarak çalışması gereken anayasal ve yasal bir kurumdur.

Kurumun başında bulunan kamu denetçisinin, idare tarafından hak kaybına uğratılan vatandaşların bir şekilde bağlı olmaksızın yaptığı talep üzerine harekete geçen, araştırma ve soruşturma yetkisi olan ve bu yetkisini geniş bir şekilde kullanabilen, idarenin yaptığı haksızlıkları ortaya koyan güvenilirliği konusunda herhangi bir şüphenin duyulmadığı ve toplumda saygınlığı olan bir kişi olması gerekmektedir. Bu anlamda kamu denetçisi, vatandaşlar ile kamu kurumları arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların hızlı, adaletli, sağlıklı bir zeminde çözümlenmesine aracılık eden bir “akil adam” konumundadır²¹. Esasen belirtilen bu temel özellikler Kamu Denetçiliği Kurumunun etkin çalışabilmesi için kurumun olmazsa olmazlarıdır²². Kurumun, yürüteceği inceleme ve araştırma çalışmalarıyla hem idarenin daha iyi ve etkin denetlenmesini sağlama, hem de vatandaşların haklarını aramalarına katkıda bulunarak insan haklarının korunmasına ve dolayısıyla hukuk devleti ilkesinin gerçekleşmesine katkıda bulunma²³ potansiyeline sahip olduğunu belirtmek mümkündür.

Devlet Denetleme Kurulu 1982 Anayasasında icrai yetkileri oldukça az olan Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak sembolik nitelikte çalışmalar yürütmekte iken, 2010 Anayasa değişikliği neticesinde Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmeye başlaması ile sistemin işleyişinde bazı değişiklikler gündeme gelmiştir. Halka karşı sorumluluğu bulunan Cumhurbaşkanına bağlı Devlet Denetleme Kurulu da bu dönüşümden etkilenmiştir. Nitekim 2017 Anayasa değişikliğinde aşağıda inceleneceği üzere Kurulun çalışma alanı ve kapsamında genişleme söz konusu olmuştur.

²¹ Mehmet Kahraman (2011), “Hukuk Devletine Katkıları Bakımından Kamu Denetçiliği”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.8, S.16, s.361.

²² Sayan, s.338.

²³ Kahraman, s.370.

2.2. Devlet Denetleme Kurulunun Yeni Çalışma Alanı

6771 numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yeniden kurgulanan hükümet sistemi değişikliğinin bir uzantısı olarak Devlet Denetleme Kurulunun çalışma alanında da düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre şu an mevcut olan ve Cumhurbaşkanına bağlı olan bu kurul her türlü inceleme, araştırma, denetleme yapabilirken, değişiklikle bu kurula idari soruşturma yapma yetkisi de eklenmiştir. Bu idari soruşturma yapma yetkisi tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile işçi ve işveren kuruluşları için de geçerlidir. Yine değişiklik öncesi halinde Devlet Denetleme Kurulu Türk Silahlı Kuvvetlerini denetleyemezken, değişiklik sonrasında Kurula TSK'yı hem denetleme hem de TSK bünyesinde idari soruşturma açma yetkisi verilmiştir.

Anayasa değişikliği öncesinde Devlet Denetleme Kurulu'nun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işlerinin kanunla düzenleneceği kuralı yürürlükteyken; hükümet sistemi değişikliğinin doğal bir uzantısı olarak bu konuların Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmesi öngörülmektedir. Yargı organlarının Kurul'un görev alanı dışında olması durumunda her hangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Devlet Denetleme Kurulunun yetkisine 'idari soruşturma açma' yetkisi ve görev alanına ise Türk Silahlı Kuvvetlerin de eklenmesi ile Kurul, tüm kamu kurum ve kuruluşları ile Devlet Hava Meydanları İşletmesi, Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu gibi sermayesinin yarısından fazlasına kamunun katıldığı her türlü kuruluştta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, Memur-Sen, Türk-İş, Hak-İş gibi her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü inceleme, araştırma, denetleme ve soruşturma yapabilecektir. Böylece Türkiye Barolar Birliği, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türk Tabipleri Birliği, Türk Eczacılar Birliği, Bankalar Birliği gibi meslek birlikleri de Devlet Denetleme Kurulu aracılığı ile idari soruşturmaya konu olabilecektir.

İdari soruşturmanın kapsamının ise, ilgili kurumun idari yönden denetlenmesi ve gerekli görüldüğü hallerde disiplin soruşturması yürütülmesi olduğunu belirtmek mümkündür. Değişiklik öncesinde Kurulun işlemleri, Cumhurbaşkanı hesap vermeyen sembolik konumda olduğu ve icrai yetkisi olmadığı için Cumhurbaşkanınının tek başına

yapabileceği işlemler arasında yer almaktaydı²⁴. Ancak Devlet Denetleme Kuruluna icrai yetkilerin verildiği, Cumhurbaşkanının da artık sembolik yetkileri bulunmadığı ve hesap verme durumu ortaya çıktığı düşünüldüğünde icrai kararlar alabilen bir kurumun işlemlerinin ve üyelerinin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile belirlenmesi normal karşılanabilir.

2.3. Devlet Denetleme Kurulunun Yeni Çalışma Kapsamı

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde Kurulun çalışma alanı içerisinde yapabileceği işlemlerin kapsamı da genişlemiştir. Devlet Denetleme Kurulunun teşkilat, görev ve çalışma düzeni hakkında yönetmelik ile bu kapsam belirlenmiş olmakla birlikte uyum yasaları çerçevesinde bu yönetmeliğin de değişikliğe uğraması muhtemeldir.

Kurulun çalışma alanı içerisinde yapabileceği ilk işlem “inceleme”dir. Denetlenebilecek alanda bir inceleme gündeme geldiğinde, bundan belirli bir konunun veya sorunun saptanması ve durumun belirlenmesini anlamak gerekir²⁵. Bu nedenle sadece ilgili mesele hakkında tespitlerin yapıldığı, kapsamlı bilgi notunun hazırlanmasına yönelik inceleme faaliyetinin oldukça sembolik tasarlandığı söylenebilir.

Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanının talimatıyla “araştırma” faaliyetinde de bulunabilmektedir. Kurulun çalışma düzenine ilişkin yönetmelikte araştırma; denetim kapsamına giren kurum ve kuruluşlarda teşkilat, personel, bütçeleme, yatırım programları, malzeme, bina, araç, gereç, mevzuat ve usullerin; yerindelik, karlılık, verimlilik, etkinlik ve yönetim ilkeleri açısından incelenmesi, değerlendirilmesi, çözüm yollarının aranması ve önerilmesi olarak tanımlanmaktadır²⁶. Bu tanım, Kurulun çalışma alanında araştırma ile sınırlı olmak üzere oldukça kapsamlı bir hareket alanına sahip olduğunu göstermektedir. Nitekim Kurul raporlarının araştırma ve inceleme olarak başlıklandırılması, bizi, denetimlerin işleyişinde bu iki faaliyetin birlikte gerçekleştiği tespitine ulaştırmaktadır.

²⁴ Ergun Özbudun (2016), *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara, s.332.

²⁵ Devlet Denetleme Kurulunun Teşkilat, Görev ve Çalışma Düzeni Hakkında Yönetmelik (DDK Yönetmelik), m.3/f.

²⁶ DDK Yönetmelik, m.3/g.

1982 Anayasasında anayasal bir kurum olarak düzenlenen Devlet Denetleme Kurulunun 2017 Anayasa değişikliği öncesindeki en etkili işlevinin, Kurumun varlık sebebi olarak da ifade edilebilecek “denetim” olduğunu belirtmek gerekir. Kurulun çalışma yönetmeliğinde; denetim faaliyetinden, kanunların yükümlülükler yüklediği kamu görevlilerinin ve kuruluşların, bu görevleri mevzuata uygun biçimde yerine getirip getirmediğinin ve hizmetlerin amaç, plan, bütçe, personel, örgütlenme, kadro, araç, gereç ve metodlar yönünden etkinlikle yürütülüp yürütülmediğinin ve idari, hukuki veya mali bir sorumluluğun bulunup bulunmadığının saptanmasının anlaşılması gerektiği yer almaktadır²⁷.

Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanının anayasa ile öngörülen yetki alanındaki işlemlerinin idare içerisindeki uygulamasının denetlenmesi için önemli bir araçtır. Kurul tarafından yapılacak denetimler aracılığı ile Cumhurbaşkanı idari teşkilatı kontrol etme imkanına kavuşacaktır²⁸.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile Devlet Denetleme Kurulu açısından getirilen en önemli yeniliğin faaliyet alanı genişlemesinin yanında, faaliyet kapsamının da idari soruşturmayı içerecek şekilde artmasıdır. Ancak çalışmanın birinci ve ikinci bölümlerinde değinildiği üzere 2017 değişiklikleri öncesinde Devlet Denetleme Kurulu kurulması hakkındaki 01/04/1981 tarih ve 2443 sayılı Kanunun altıncı maddesinde yer alan: “...Kurul raporları Cumhurbaşkanının onayı alındıktan sonra Başbakanlığa gönderilir. Kurul raporlarında; incelenmesi, tahkiki veya dava açılması istenen konular en geç kırkbeş gün içinde gereği yapılmak üzere Başbakanlıkça yetkili mercilere intikal ettirilir. Sonuçtan Başbakanlık aracılığıyla Cumhurbaşkanlığına bilgi verilir...” şeklindeki hüküm uyarınca Devlet Denetleme Kurulu tarafından Başbakanlığa intikal ettirilen raporlar ile ilgili iş ve işlemler Başbakanlık Teftiş Kurulu tarafından yürütülmekteydi.

Başbakanlık Teftiş Kurulunun görev alanı 1982 Anayasasının Başbakan için kurguladığı sistem içerisinde inceleme, araştırma, teftiş ve soruşturma işlemleri ile sınırlıdır. Bu kapsamda Başbakanın görev,

²⁷ DDK Yönetmelik, m.3/h.

²⁸ Soybay, s.224.

yetki ve sorumluluğunu düzenleyen Anayasanın 112'nci maddesinde yer alan;

“Başbakan, Bakanlar Kurulunun başkanı olarak, bakanlıklar arasındaki işbirliğini sağlar ve hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetir. Başbakan, Bakanların görevlerinin Anayasa ve kanunlara uygun olarak yerine getirilmesini gözetmek ve düzenleyici önlemleri almakla yükümlüdür.”

düzenlemesi çerçevesinde, Başbakana bakanlıkların görevlerini Anayasa ve kanunlara uygun olarak yerine getirilmesini gözetmek ve düzenleyici önlemleri almakla yükümlü kılınması şeklinde denetim ve gözetim yetkisi verilmiştir. Başbakan, bu denetim yetkisini doğrudan kullanabileceği gibi Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı aracılığıyla da kullanabilmektedir.

3056 sayılı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanununun 20. maddesinde Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığının görevleri;

“a) Bütün kamu kurum ve kuruluşlarıyla, kamu iktisadi teşebbüslerinde teftişin etkin bir şekilde yürütülmesi hususunda genel prensipleri tespit etmek ve personelin verimli çalışmasını teşvik edici teftiş sistemini geliştirmek,

b) 1. (a) bendinde sayılan kuruluşlarla bunların iştirak ve ortaklıklarında, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında, teftiş, denetim veya bu maksatla kurulmuş olan birimlerin görev, yetki ve sorumluluklarını haiz olarak her türlü inceleme, araştırma, soruşturma ve teftiş yapmak veya yaptırmak,

2. Vakıflarda, derneklerde, kooperatiflerde, her seviyedeki işçi ve işveren teşekküllerinde teftiş, denetim veya bu maksatla kurulmuş olan birimlerin görev, yetki ve sorumluluklarını haiz olarak gerektiğinde her türlü inceleme, araştırma, soruşturma ve teftişi yapmak veya yaptırmak,

3. Gerektiğinde, imtiyazlı şirketlerle, özel kuruluşları da mali yönden teftiş ve denetlemek,

c) Başbakanlık merkez teşkilatında araştırma, inceleme ve soruşturma ile bağlı ve ilgili kuruluşlarında her türlü inceleme, araştırma, teftiş ve soruşturma yapmak.”

şeklinde belirlenmiştir. Mevcut haliyle kamu yönetim yapımızda teftiş kurulları arasında ayrıcalıklı konumda bulunan yegane teftiş

kurulu, Başbakanlık Teftiş Kuruludur. Başbakanlık bünyesinde yer alan Başbakanlık Teftiş Kurulu, kendisine tanınan geniş yetki ve görevler dolayısıyla bakanlık ve müsteşarlıklara bağlı olarak çalışan teftiş kurullarından ayrılmaktadır. Kurul diğer teftiş kurullarının üzerinde bir şemsiye görünümü arz etmektedir²⁹.

Diğer taraftan, özel kanunlardaki düzenlemeler ile Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığının denetim görevleri de bulunmaktadır. Bu minvalde, Kurula, bütün kamu kurum ve kuruluşlarında, kamu iktisadi teşebbüslerinde, bunların iştirak ve ortaklıklarında, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında, vakıflarda, derneklerde, kooperatiflerde, her seviyedeki işçi ve işveren teşekküllerinde, lüzumu halinde ise imtiyazlı şirketler ve özel kuruluşlarda, düzenleyici ve denetleyici kurumlar ile Başbakanlık Merkez Teşkilatı, bağlı ve ilgili kuruluşlarında her türlü inceleme, araştırma, soruşturma ve teftiş yapmak, bütün kamu kurum ve kuruluşlarıyla kamu iktisadi teşebbüslerinde teftişin etkin bir şekilde yürütülmesi hususunda genel prensipleri tespit etmek yetki ve görevleri verilmiştir³⁰.

Bu görevlere ek olarak, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, 5706 sayılı İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Hakkında Kanun, 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu gibi özel kanunlarla verilen görev ve sorumluluklar neticesinde Kurul denetim, inceleme, ön inceleme ve soruşturma yapmaktadır.

2017 Anayasa değişikliği öncesine kadar Devlet Denetleme Kurulu ve Başbakanlık Teftiş Kurulu arasındaki irtibat Teftiş Kurulunun icracı bir rol üstlenmesi ile sağlanmıştır. Nitekim Başbakanlık Teftiş Kurulunun yayınlanmış bulunan 2008, 2009 ve 2010 yıllarına ait raporlarında; Devlet Denetleme Kurulu tarafından 2008 yılında 1 adet, 2009 yılında 8 adet ve 2010 yılında ise 12 adet raporun intikal ettirildiği, raporda belirtilen hususların tetkiki ve gerekli işlemlerin yerine getirilerek Cumhurbaşkanlığına iletilmek üzere Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığını bilgi verilmesi için söz konusu raporların ilgili yerlere gönderildiği belirtilmiştir.³¹ Ancak Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile Başbakanlık Teftiş Kurulunun ifa ettiği görevlerin büyük bir

²⁹ Mehmet Akif Özer (2015), “Türkiye’de Kamu Yönetiminin Denetiminde Yeni Arayışlar: Kamu Denetçiliği Kurumu Örneği”, *Sayıştay Dergisi*, S.98, s.22.

³⁰ Başbakanlık Teftiş Kurulunun ilgili raporları için www.teftis.gov.tr. (E.T. 28.04.2017)

³¹ Başbakanlık Teftiş Kurulu 2008-2010 yılları raporları.

bölümünün Devlet Denetleme Kurulu aracılığı ile yapılacağını söylemek mümkündür.

SONUÇ

İdarenin tüm işlemlerinin denetlenmesi oldukça önemlidir. Bu denetimin gerçekleştirilmesi farklı merciler tarafından ve farklı usullerle yapılabilir. İdarenin idare tarafından denetlenmesine örnek olarak verilen Devlet Denetleme Kurulu denetim alanı ve kapsamı ile sınırlı olmak üzere etkin denetimler gerçekleştirebilir.

Özellikle 2017 Anayasa değişikliği ile Kurula idari soruşturma yetkisinin tanınması, yapılacak denetimlerin daha etkili sonuçlar doğurmasına yardım edebilir.

Denetim de yönetilmesi gereken bir fonksiyondur. Denetimde verimlilik, etkinlik ve tutumluluk ancak çağdaş bir denetim yönetimiyle yakalanabilir. Denetimin yönetilmesi, genel olarak, denetim biriminin rasyonel bir şekilde organize olmasını ve birim içinde sağlıklı bir hesap verme yükümlülüğü zincirinin kurulmasını, denetim süreçlerinin netleştirilmesini, görev ve sorumlulukların belirlenmesini, stratejik planlar hazırlanmasını; özel olarak da faaliyet bazında denetim işinin planlanmasını; plana uygun biçimde icra edilmesini; bulgularının en etkin biçimde sunulmasını; denetim sonuçlarının izlenmesini gerektirir³².

Anayasa'nın 2. maddesinde zikredilen hukuk devletinin gereği olarak devletin teşkilat yapısında, yönetimin iş ve eylemlerini denetleyen kurum ve kuruluşlara da yer verilmektedir. Yasama, yürütme ve yargı erklerinin içinde yer alan muhtelif denetim birimleri de, kendilerine verilen görev ve yetkiler çerçevesinde ayrıca idareyi denetlemektedirler³³.

6771 numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 16. maddesinin ç fıkrası ile Devlet Denetleme Kurulunun inceleme, araştırma ve denetim yetkilerine idari soruşturma yetkisi eklenerek, Kurulun görev alanı içerisine Silahlı Kuvvetlerin de dahil edilmesi oldukça önemlidir. Maddenin değişiklik gerekçesinde³⁴ önerilen hükümet sistemine uyum sağlamak amacıyla Anayasanın

³² Kamu Mali Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması ve Denetim, www.tesev.org.tr. (E.T. 01.05.2017)

³³ Kuluçlu, s.8.

³⁴ 6771 numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun teklifinin 19. maddesinin gerekçesi.

bazı maddelerinde bulunan bazı ibarelerin değiştirildiği, bazılarında yeni ibareler eklendiği ve bazılarında da bir kısım ibarelerin metinden çıkarıldığı belirtilmektedir. Ancak 1982 Anayasasının 108. maddesinde yapılan bu değişikliğin gerekçesinin “önerilen hükümet sistemine uyum sağlamak” gerekçesinden daha detaylı yapılması uygun olabilirdi. Çünkü bu değişiklik ile Devlet Denetleme Kurulunun görev alanına neden silahlı kuvvetlerin de eklendiğinin gelecekte tarihsel yorum metoduna başvuracak ilgililer için önemli bir referans olacağını belirtmek gerekir.

Benzer şekilde Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile Başbakanlık kurumunun kaldırıldığı düşünüldüğünde Başbakanlık Teftiş Kurulunun yetkilerinin Devlet Denetleme Kurulunun görev ve yetkilerine eklendiğini söylemek mümkün görünmektedir. İdarenin denetlenmesi faaliyetinde yukarıda da değindiğimiz üzere oldukça etkili bir konuma sahip olan Başbakanlık Teftiş Kurulunun yeni hükümet sisteminde çalışma alanının kalmayacağını da belirtmek gerekir. Böylece daha önce Devlet Denetleme Kurulu tarafından Başbakanlık Teftiş Kuruluna gönderilen raporların gönderileceği bir merci kalmayacağından Devlet Denetleme Kurulunun bizzat kendi yapısı aracılığı ile ilgili işlemleri yürüteceğini öngörmek mümkündür.

Başbakanlık Teftiş Kurulunun mevcut kurumsal tecrübe ve hafızasının Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde, Devlet Denetleme Kuruluna aktarılması için DDK'nın teşkilat yapısında değişikliğe gitmek gerekir. Böylece 2017 Anayasa değişikliklerine kadar sembolik yetkilere sahip Devlet Denetleme Kurulunun daha güçlü ve etkin faaliyetler yürütmesi mümkün olabilecektir. DDK'nın yeni teşkilat yapısında icrai nitelikte olmayan araştırma ve inceleme faaliyetleri ile icrai niteliğe sahip denetim ve soruşturma faaliyetlerini ayırmak da faydalı olabilir.

Devlet Denetleme Kurulunun özellikle araştırma, inceleme ve denetim faaliyetleri boyutunda Kamu Denetçiliği Kurumu ile işbirliği halinde olması da kanaatimizce çok faydalı olacaktır. Böyle bir irtibatın varlığı Devlet Denetleme Kurulunun yürüteceği denetim faaliyetlerinin daha objektif eksende gerçekleşmesine ve hukuk devleti ilkesinin hayata geçmesine hizmet edecektir. Ayrıca Kurulun harekete geçmesi noktasında gerekli olan Cumhurbaşkanı talimatı için gerekli verilere Kamu Denetçiliği Kurumuna gelen şikayetler aracılığı ile ulaşılmış olacaktır.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde halk tarafından seçilerek göreve gelen Cumhurbaşkanının halktan kopuk olmaması için idarenin işleyişine dair sürekli bilgilendirilmeye ihtiyacı bulunmaktadır. Bu bilgilendirme-denetleme-soruşturma mekanizmasının işleyişi için gerekli harekete geçirme kuvvetinin hem yukarıdan aşağıya (top-down) hem de aşağıdan yukarıya (bottom-up) uygulanabilmesi gereklidir. Cumhurbaşkanının hem kendi gerekli gördüğü konularda hem de halktan gelecek taleplere-şikayetlere yönelik inceleme, araştırma, denetleme ve gerekirse soruşturma başlatabileceği Devlet Denetleme Kurulu teşkilat sistematığının ve çalışma esaslarının en kısa sürede yeniden düzenlenmesi oldukça önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Kitap-Makale

- AKYILMAZ Bahtiyar, Murat Sezginer, Cemil Kaya, **Türk İdare Hukuku**, Ankara, 2016.
- COŞKUN Bayram, “Türk Kamu Yönetiminde İdari Denetim Süreci ve Bu Süreç İçinde Ortaya Çıkan Sorunlar”, **Türk İdare Dergisi**, S.437, Mart 2003.
- EREN Abdurrahman, **Ulusal İnsan Hakları Kurumları**, İstanbul, 2012.
- EROĞUL Cem, “Cumhurbaşkanının Denetim İşlevi”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C.3, S.3, No:1-2, Mart-Haziran 1978.
- ERYILMAZ Bilal, “Kamu Bürokrasisinin Denetlenmesinde Yeni Gelişmeler”, **Türk İdare Dergisi**, S.402, Mart 1994.
- GÖZLER, Kemal, **Türk Anayasa Hukuku Dersleri**, Bursa, 2016.
- KAHRAMAN Mehmet, “Hukuk Devletine Katkıları Bakımından Kamu Denetçiliği”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.8, S.16, 2011.
- KESTANE, Doğan, “Çağdaş Bir Denetim Organizasyonu Olarak Ombudsmanlık” **Maliye Dergisi**, S.151, Temmuz-Aralık 2006,
- KULUÇLU, Erdal, “Yönetimin Denetiminden Denetimin Yönetimine”, **Sayıştay Dergisi**, S.63, Ekim-Aralık 2006.
- ÖZBUDUN Ergun, **Türk Anayasa Hukuku**, Ankara, 2016.
- ÖZER Mehmet Akif, “Türkiye’de Kamu Yönetiminin Denetiminde Yeni Araştırmalar: Kamu Denetçiliği Kurumu Örneği”, **Sayıştay Dergisi**, S.98, Temmuz-Eylül 2015.
- SAYAN İpek Özkal, “Türkiye’de Ombudsmanlık Kurumunun Uygulanabilirliği ve Alternatif Denetim Yöntemleri”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C.69, No.2, 2004.
- SEZEN, Seriya, **Türk Kamu Yönetiminde Kurullar** (Geleneksel Yapılanmadan Kopuş), Ankara, 2003.
- SOYBAY, Selçuk, “Devlet Denetleme Kurulu’nun Konumu ve İşlevi”, **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi**, S.6, 2011.

TUNÇ Hasan, Faruk Bilir, Bülent Yavuz, ***Türk Anayasa Hukuku***, Ankara, 2015.

Diğer

Devlet Denetleme Kurulunun Teşkilat, Görev ve Çalışma Düzeni Hakkında Yönetmelik.

Kamu Mali Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması ve Denetim, www.tesev.org.tr.

Başbakanlık Teftiş Kurulunun ilgili raporları için www.teftis.gov.tr.

